

פרויקט לקידום בריאות עובדים בחקלאות

מאת: חיים בן ארי ** – מנהל הפרויקט

ארגון העבודה הבינלאומי (ILO) מציין את מגזר החקלאות כאחד המסוכנים ביותר לבריאות העובדים (1), ולמרות ההתקדמות הרבה בתחומי המדע, המחקר והטכנולוגיה, נותרה החקלאות ככזאת (2).

הגורמים התורמים לתאונות ותחלואה הם רבים, אולם לרוב כוללים:

- עבודה במכונות, כלי רכב, כלי עבודה ובעלי חיים;
- חשיפת יתר לרעש וויברציות;
- החלקות, מעידות ונפילות מגובה;
- הרמה של משאות כבדים ועבודות שונות הגורמות לעליה בליקויי שלד-שריר;
- חשיפה לביאורוסולים וגורמים מדבקים;
- חשיפה לחומרים כימיים ואבק אורגני ואנאורגני; וכן
- תנאי עבודה שכיחים בסביבה הכפרית, כמו חשיפה לטמפרטורות קיצוניות, מזג אוויר סוער ופגיעה של בעלי חיים פראיים.

השיעור הממוצע של מקרי מוות מתעסוקה במגזר החקלאי בארה"ב היה בשנת 2007 25.7 מקרים לכל 100,000 עובדים בחקלאות. זאת, בהשוואה לשיעור ממוצע של 3.7 מקרי מוות לכל 100,000 עובדים בכל ענפי התעשייה האחרים באותה שנה (3). בשנת 2006, תפסה החקלאות את השיעור השני הגבוה ביותר של פציעות ותחלואה תעסוקתית באובדן ימי עבודה מכלל ענפי התעסוקה ורק בענף הבניין היה שיעור זה גבוה יותר (4). בכל יום, כ- 243 עובדים בחקלאות סובלים מאובדן זמן-עבודה עקב פציעות, ובכ- 5% מאלו נגרמת נכות קבועה (5).

בבריטניה, פחות מ- 1.5% מהאוכלוסייה העובדת מועסק בחקלאות ועדיין מגזר זה אחראי ל- 15% עד 20% ממקרי המוות של עובדים בכל שנה (6). כמו כן, שיעור הדיווח העצמי של תחלואה בחקלאות הינו הגבוה ביותר בהשוואה לממוצע של כל התעשיות. פגיעות שלד-שריר, חשיפה לאבקות ומגרים נשימתיים, זואונוזות, רעש ורטט- הם הגורמים העיקריים לתחלואה.

=====

** חיים בן ארי, מדריך גיהות, המוסד לבטיחות ולגיהות, יולי 2013.

בשנת 2011 נמנו בישראל 3,321,600 עובדים, מהם קבלו דמי פגיעה 67,566, כאשר מקבלי דמי פגיעה בחקלאות 2,208 עובדים, שהם 3.3% מכלל מקבלי דמי פגיעה בישראל (העובדים בחקלאות מהווים כ-2% מהעובדים בישראל)(7), אולם חסר מידע על היקף התחלואה וסוגיה.

ארגון העבודה הבינלאומי (ILO) וארגון הבריאות העולמי (WHO), מדגישים את הצורך בגישה רב-תחומית (Multidisciplinary approach) כדי לשפר את ההגנה על בריאות העובד ורווחתו. המוסד לבטיחות ולגיהות מקיים, במימון קרן מנוף שבביטוח הלאומי, פרויקט שמטרתו **קידום הבריאות והבטיחות בקרב החקלאים בישראל**. להשגת מטרה זו הוקם **צוות רב-תחומי** הכולל מומחים מתחומי הרפואה, אפידמיולוגיה, גיהות, ארגונומיה ובטיחות, הפועל במשקים תוך שיתוף פעולה והפריה הדדית. הצוות מסתייע במומחים יועצים מתחום הביולוגיה והסטטיסטיקה בניתוח והערכת הנתונים.

להשגת המטרה פועל הצוות ע"פ השלבים הבאים:

- **פעילות הסברה וגיוס משקים לתהליך.**
- **אפיון הנזקים הבריאותיים** (תחלואה, פגיעות שלד שריר, פגיעות מתאונות וכו') בענפי חקלאות שונים.
- **איתור ואפיון תהליכי העבודה וגורמי סיכון העלולים לתרום לנזקים אלו** (כולל מידע על תהליכים, מאפייני העבודה, תדירות ביצוע, מאפייני הבטיחות, הארגונומיה והגהות בעת יישומם).
- **הערכת העוצמה של גורמי הסיכון בתהליכי העבודה**. גורמי סיכון כוללים גורמים ביולוגיים, כימיים, ארגונומיים, פיסיקליים ובטיחותיים העלולים לגרום לפגיעה בעובדי חקלאות ולסיכון בריאותם בהווה ובעתיד.
- **תכנון והפעלה של תכנית התערבות למניעה ושיפור ההגנה על בריאות העובדים** אשר כוללים:
 - ✓ **פעילות הסברה** במטרה לשפר את תובנת העובדים ומודעותם לנזקים בריאותיים קיימים ופוטנציאלים, והקניית שיטות ואמצעים להגנה על בריאותם בעתיד. מבוצע בעיקר באמצעות נידודות ההדרכה.
 - ✓ **פעילות מניעה** הנדרשות להפחתת הסיכונים לפגיעות בריאותיות (בתחומי הבטיחות, גהות, ארגונומיה, רפואה מונעת וכו'), כגון המלצות לשנוי בתהליכי העבודה, שיפורים במיכון קיים, שנוי בהרגלי עבודה, שיפור אמצעי מיגון אישיים וסביבתיים, החלפת חומרים שבשימוש לבעלי דרגת סיכון בריאותי נמוכה יותר ועוד.
- **הערכת יעילות תכנית ההתערבות בשיפור וקידום בריאות החקלאים מבחינת הסיכונים לבריאותם.**
- הגישה הרב-תחומית (Multidisciplinary approach) המיושמת בפרויקט זה היא גישה אינטגרטיבית העוסקת במניעה ראשונית ומיועדת לשפר את ההגנה על בריאות העובדים בחקלאות ורווחתם, תוך התייחסות מעמיקה לתחומים רבים המשפיעים עליהם, ולמניעת תאונות, תחלואה, ופגיעות שריר-שלד בעתיד.

=====

** חיים בן ארי, מדריך גיהות, המוסד לבטיחות ולגיהות, יולי 2013.

1. Code of practice on safety and health in agriculture, Meeting –MESHA- Final Code-2010-10-0355-1-En.doc/v2, International Labour Office Geneva,2010.
2. Worker Health Chartbook 2004, chapter 3, Focus on Agriculture. Available Online at <http://www.cdc.gov/niosh/docs/2004-146/ch3/ch3-1.asp.htm> Accessed on Sep. 10,2008.
3. Ibid., Figure 3.2 ,Fatal Agriculture Innjuries.
<http://www.bls.gov/iif/oshwc/foi/cfch0006.pdf> Accessed on Feb 3,2008.
4. Kandel,William (2008)"A Profile of Hired Farm Workers, A 2008 Update." United States Department of Agriculture. Available online at <http://www.ers.usda.gov/publications/err60/err60.pdf>
5. National Institute for Occupational Safety and Health (2008). NIOSH Safety and Health Topic: Agricultural Safety. Available Online <http://www.cdc.gov/niosh/docs/2007-161/pdfs/2007-161.pdf> Accessed on Sep 2,2008
6. About health and safety in agriculture-fatal accidents and injuries,Health and Safety Executive ,<http://www.hse.gov.uk/agriculture/hsagriculture.htm>

7. סקירה שנתית 2011, פעילות ומגמות בתחום הגימלאות- ביטוח נפגעי עבודה .

=====

** חיים בן ארי, מדריך גיהות, המוסד לבטיחות ולגיהות, יולי 2013.